

علم حال

ایکنچی قسم

طہارت

ع. ح. ابراہیموف اثری.

بیشنچی باصماسی:

ناشری:

«چولپان» کتبخانہسی

اوفادہ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عمل بابی

الله تعالی طرفندن، یاغشی اشنی اشلهرگه بویرلغان ویامان اشنی اشلهدن
طیلغان، بالغ، عاقل کشیگه مکلف دیب ئهینلدر.

مکلف بنده ناک اشنی نیچه تورلی؟

سیگنر تورلی: فرض، واجب، سنت، مستحب، مباح،
حرام، مکروه، مفسد.

فرض نه رسه؟

فرض - الله تعالی اول اشنی اشلهرگه، بیک آچق قوشقان
بولور. فرضنی اشله میچه قبالدرورغه درست تو گل
بیش وقت نماز اوقو، رمضانده روزه طوتو، زکوة بیرو
حج قیلو شیکلی.

فرض نیچه تورلی؟

فرض ایکی تورلی: برنجیسی فرض عین، ایکنچیس

فرض کفایه.

فرض عين نك معناسى نيچك؟

هر كمنك اوزينه اشلهرگه فرض بولغان اش؛ بر كشينك
اشلهوى بلهن ايكنچى كشينك اوستندن توشمهس. طهارت
آلو، نماز اوقو، زكوة بيرو شيكللى. بو اشلهر هر كمنك
اوزينه فرض بولا. مثلا بر كشى نماز اوقو بلهن ايكنچى
كشينك اوستندن توشمى.

فرض كفايه نك معناسى نيچك؟

بر ييرده بولغان كشير نك بار سينده بر يولى فرض
بولغان اش. اگر بو اشنى آرالرندين برسى اشلهسه،
قالغانلرينك اوستلرندين توشهر. جنازه نمازى اوقو شيكللى.
اگر برسى ده اشلهمهسه، بارسى ده گناهللى بولور.

فرض نك حكى نيچك؟

فرضنى قيلغان كشيگه ثواب بولور؛ قويغان كشيگه
عذاب بولور. فرضنى فرض تو گل ديسه، ايمانسن بولور.
واجب نهرسه؟

واجب - الله تعالى اول اشنى اشلهرگه قوشقان بولور.
واجبنى اشلهميچه قالدر ورغه درست تو گلدر. فطره بيرو،
قربان چالو شيكللى.

واجب نك حكى نيچك؟

واجبنى قيلغان كشيگه ثواب بولور، قويسه عذاب
بولور. واجبنى واجب تو گل ديگان كشى ايمانسن اوق
بولماسهده، گناهللى بولور.

سنت نەرسە؟

سنت - پيغمبر بىز عمرئىدە كۆب مرتبە قىلغان، بىك
آز وقتدە قويغان اش. فرض نماز او چون ئۇيتو،
جماعت بلەن نماز او قو شىكىللى.

سنتنىڭ حكىمى نىچك؟

سنتنى قىلسە ثوابلى بولور. قويسە شلتە ايتلوگە تىيشلى
بولوب، پيغمبر بىزنىڭ شفاعتئىدىن محروم قالو قورقنچى بولور.
مستحب نەرسە؟

پيغمبر بىز قاي چاقدە قىلوب، قاي بر چاقدە قويغان
اش. نفل روزە طوتو و نفل صدقە بىرو شىكىللى.

مستحب نىڭ حكىمى نىچك؟

مستحبنى قىلغان كشىگە ثواب بولور؛ قويسە زىان
بولماس.

مباح نەرسە؟

قىلو وى دە، قو يو وى دە بىردى بولغان اشدر. حلال اشنى
طويغانچە آشاو شىكىللى. مباح اشنى قىلسە دە، قويسە دە
ضرر يوق.

حرام نەرسە؟

الله تعالى آنى اشلەودن آچق طيغان اشدر. آراقى
اچو، اورلاو، كشى اوترو، آتا آنانى رەنجتو شىكىللى.

حرامنىڭ حكىمى نىچك؟

حرامنى قويسە ثوابلى، قىلسە گناھلى بولور. حرامنى
حلال ديسە ايھانسىز بولور.

مكروه نەرسە؟

مكروه - آنى اشلەرگە يارامى طورغان اشدر. يىرتقىچ
حيوانلاردن قالغان آشنى آشاو شىكىللى.

مكروهنىڭ جكمى نىچك؟

مكروهنى قويسە ئوابلى بولور؛ قىلسە گناھ بولو
قورقنچى باردىر. مكروهنى مكروه توگل ديسە ايمانسن بولماس.

مفسد نەرسە؟

عبادتنى بوزا طورغان اشدر. نماز دە سويلەشو،
روزەدە كوندن آشاو شىكىللى.

مسلمان بولغان كشىگە بيش نەرسە فرض بولا: كلمە شهادتنى تل بلەن ئەيتو،
بيش وقت نماز اوقو، رمضانە روزە طوتو، زكوة بىرو، حج قىلو. نماز اوقو
اچون، طهارت شرط بولغانغە كورە ايكال ك طهارتنىڭ حكم لرن بلورگە بيش بولا.

طهارتنىڭ فرضلىرى

طهارتدە نىچە فرض بار؟

طهارتدە دورت فرض بار.

برنچى فرض نەرسە؟

يوزن يوموق. يعنى بر قولاق يوشاغندن ايكىنچى
قولاق يوشاغىنە، ماڭلاى چەچىندىن ايكال آستىنە قدر
ئان يىرنى يووو.

ايكەنچىسى نەرسە؟

ايكى قولن ترسە كلرى بلەن برگە يوموق.

او چنچيسى نهرسه؟

باشينڭ دورتن برينه مسح قيلمق.

دورتنچيسى نهرسه؟

ايكى آياغن طوبقلرى بلهن برگه يووو.

شول دورت فرزندگ برسنده گنه بيك آزغنه كيمچيلك بولسه ده طهارت

رست بولماس.

طهارتنڭ سنتلى

طهارتنڭ سنتلرندن برنچيسى نهرسه؟

طهارت آلونى كوڭلى بلهن اويلا ب اعوذ بسم الله بلهن كوشو.

ايكنچيسى نهرسه؟

ايكى قولن بله كلرينه قدر يووو.

او چنچيسى نهرسه؟

او چنچيسى - آوزن يووو.

دورتنچيسى نهرسه؟

آوزن يوغانده مسواك بلهن يا كه بارماقلى بلهن

شلرن اشقو.

بشنچيسى نهرسه؟

بورون اچينى يووو.

التنچيسى نهرسه؟

قوللرن يوغانده بارماقلىن آرا لاشدروب يووو.

ييدنچيسى نهرسه؟

ییدنچیسى — طهارة آغانده صاقالن آرالاشدرو.

سیگزنچیسى نەرسە؟

ھەر اعضاسىن اوچەر قات یووو.

طوقزنچیسى نەرسە؟

باشىنىڭ بارسىنە بر قات مسخ قىلو.

اونچیسى نەرسە؟

ایكى قولاغىنە ھم موینىنە مسخ قىلو.

اون برنچیسى نەرسە؟

طهارتنى قرآن دە ئەیتلگان ترتیب بلەن آلو.

ترتیبنىڭ رەھوشى: ایكى قولن یوغاچ، ایڭ الڭ یوزن یووب،
آندىن سوڭ ایكى قولن ترسەكلى بلەن برگە یووار، سوڭرە باشىنە مسخ
قىلور، آندىن سوڭ ایكى آياغن طوبقلى بلەن برگە یووار، قوللرن
وآياقلرن یوغانە اوڭ ياقدن باشلار.

طهارتنىڭ ادبلىرى: طهارت آغان وقتدە كىمىنە سوچە چرە مەسلك بىيک
يىردە، قبلەغە قارشى اوڭرور؛ طهارت اوچون بولغان صونى اوزى حاضرلەر؛
طهارت آغانە كشىدن خدمت ايتدەمس؛ طهارت آغانە دنيا سوزى
سويلەشمەس؛ آوزىنە، بورىنە صونى اوڭ قولى بلەن آلوب، بورىنىنى سول
قولى بلەن تازارتور.

طهارتدە مكرهه اشلور: صونى ئەرەم ايتو، ماڭلاپندىن سالمىچە صونى
يوزىنە اورو، صونى ياكادىن آلوب، مسخنى اوچ قات قىلو مكرههدر.

تەنبىيە: معلم افندى شاكردلرنى طهارت خانەغە آلوب باروب، طهارتنىڭ بوتون شرطلرن،
سنتلرن كىتروب، اوڭ اوزى طهارت آلوب كورسەتور؛ سوڭرە شاكردلرنىڭ برسندىن طهارت
آلدور، باشقەلرىنە دقت بلەن قاراب طورورغە قوشار؛ شاكرد طهارت آغانە معلم ياردم ايتەر،
كىلمەگان يىرن توزەتور. شولای ايتوب شاكردلرنىڭ بر نىچەسندىن طهارت آلدورور. باشقە ھم
چىتكە مسخ قىلورنى آبروچە بلسرور.

طهارتنی بوزا طورغان نهرسه لر

طهارتنی بوزا طورغان نهرسه لرنگ برنچیمسی نی؟
آلدن یاکه آرتدن چقغان نجاست، همدە بو ایکی
یولدن چقغان تاش و قورت شیکلی نهرسه لر.

ایکنچیمسی نهرسه؟

آرتدن کیلگان ییل.

او چنچیمسی نهرسه؟

جراحتدن چغوب تازا تنگه جهیلگان قان یاکه
صاری صو شیکلی نهرسه لر طهارتنی بوزار. اگر تازا
تنگه جهیلمه سه، طهارتنی بوزماس.

دورتنچیمسی نهرسه؟

اوز طوتروب قوصو.

بیشنچیمسی نهرسه؟

یاتوب یاکه بر نهرسه گه تایانوب یوقلاو.

آلتنچیمسی نهرسه؟

هوش کیتو، ایسرو، جولهرله نو.

ییکنچیمسی نهرسه؟

نماز اچنده قچقروب کولو طهارتنی بوزار.

سیگرنچیمسی نهرسه؟

اوزدن کیلگان قان، آز بولسه ده، طهارتنی بوزار.

مسح

نیندی نهرسه گه مسح قیلو درست بولور؟

چیتک، کیمیز اویوق، قالون طولا اویوق، ایتک شیکلی نهرسه لر گه مسح درست بولور.

چیتک کیگاچ قای وقتغه قدر مسح قیلو درست بولور؟
طهارت آلوب چیتک کیگاچ، شول طهارتی بوزلغان وقتدن باشلاب، مقیم بولغان کشیگه بر تهولک، مسافر گه اوچ تهولک مسح قیلو درست بولور.

مقیم کم؟

اویده طورغان یا که اوچ کونلک یولده بولماغان کشیگه مقیم دیب ئهیتله.

مسافر کم؟

اورتاچه یورش بلهن بولغان اوچ کونلک یول باروغه نیت ایتوب، اولندن یا که شهرندن چقغان کشیگه مسافر دیب ئهیتله.

مسحنک فرض مقداری نی قدر.

مسحنک فرض مقداری اوچ بارماق قدردر.

سنتچه مسح قیلو نیچک؟

سنتچه مسح قیلو - بارماق لرن صو بلهن چلاتوب، بارماق لرن آیروب چیتکنک باشندن قونچینه تابا بارماق لری بلهن بر قات صیپار.

چیتكده نى قدر تيشك بولسه مساح درست بولماس؟
 چیتكلرنك برسندە، اوچ بارماق صیيارلق تيشك بولسه،
 كیرهك بر اورنده بولسون، كیرهك تورلى اورنده بولسون،
 مساح قیلو درست بولماس.

جراحتكه بهيله گان نهرسه گه مساح قیلو نیچك؟
 جراحتكه مساح قیلو ضرر ایتەرلك بولسه، بهيله گان
 نهرسه سینه گنده مساح قیلو درست بولور.

غسل

غسل نهرسه؟

شریعتده غسل دیب بوتون تهننى یوو غه ئهیتله.

غسل قای وقتده فرض بولا؟

ایر كشی خاتونینه یاقنلق قیلسه، یاكه بر كشی
 توشله نسه، یاكه بر خاتون حیض، یانفاس كورسه، شوشیلر
 صوگنده غسل قیلو یعنی بوتون تهننى یووو فرض بولا.

غسلانك فرضلری

غسلده نیچه فرض بار؟

غسلده اوچ فرض باردر.

برنچی فرض نهرسه؟

اوزینك تاماغه قدر بولغان بیرن بر قات یووو.

ایکنچیسی نهرسه؟

بورون اچىنى بر قات يووو.

او چنچىسى نەرسە؟

بر قات بوتون تەنن يووو.

شوشى اعضالرنىڭ برەرسندە بىك آزغندە قورى يىر قالسەدە غسل درست بولماس. خاتونلرنىڭ چەچ توبلرېنە صو ايرشسە، اورگان چەچلرن سوتنەسە. لردە غسل درست بولور.

غسلنىڭ سنتلىرى

غسلنىڭ سنتلرنىن برنچىسى نەرسە؟

غسل قىلونى كوڭلى بلەن اويلاپ، بسم الله ئەيتوب

ايكى قوون بلە كارىندە قدر يووو.

ايكنچىسى نەرسە؟

استنجا قىلو يعنى عورتلرن يووو.

او چنچىسى نەرسە؟

تەندە نجاست بولسە، شول نجاستنى يووب كىتەرو.

دورتنچىسى نەرسە؟

نماز طهارتى شىكىللى طهارت آلو.

اگر غسل قىلغان اورندە غسل صوى جىيلوب طورسە، آياقلرن

غسلدن صوڭ يووار؛ غسل صوى جىيلوب طورماسە، غسلدن الك يووار.

بىشئنچىسى نەرسە؟

ايڭ الك باشندن، آندىن صوڭ اوڭ ياق يىلكەسندن،

اندىن صوڭ صول ياق يىلكەسندن اوچەر قات صو

قويوب، بوتون تەنن يووو.

تیمم

صو ایکی چاقرم قدر یراقلقده بولسه، یایسه صو بلهن طهارت آغلانده
 آوروینه ضرر تیهرلك بولسه، یا که صو یانینه بارورغه قورقسه، یا که
 صونی آلورغه قورالی بولماسه، یا که یانندهغی صوی اچدر اوچون کیرهك
 بولسه، یا که طهارت آلوب طورغانده جنازه نمازینه، یایسه عید نمازینه
 یتشمه سلك بولسه، شول عندرلرنك برس یابلقان، طهارتسز کشیگه ده غسل
 واجب بولغان کشیگه ده تیمم قیلوب نماز اوقو درست بولور.

تیمم قیلور روشی: اول، شول قیلاچق تیممی نماز اوقو اوچون دیب
 نیت ایتەر؛ سوگره ییر جنسندن (**) بولغان پاك طوفاقغه، یایسه تاشقه، یا که
 طوزانغه ایکی قولن صوغوب سلکورده ایکی قولى بلهن بوتون یوزن صیپار؛
 آندن صوگ ینه شول اورنغه ایکی قولن صوغوب سلکورده ایك الك صول
 قولى بلهن اوگ قولینك بارماق باشلارندن ترسه گینه قدر، آندن صوگ اوگ قولى بلهن
 صول قولینك بارماق باشلارندن ترسه گینه قدر بولغان ییرن هیچ قالدیرمیچه صیپار.

تیممده نیچه فرض بار؟

تیممده دورت فرض بار.

برنیچی فرض نهرسه؟

شوشی تیمم بلهن نماز اوقونی كو شكلی بلهن او یلاو.

ایکنچیسی نهرسه؟

تیمم قیلنماچق نهرسه، ییر جنسندن بولغان پاك نهرسه بولو.

او چنچیسی نهرسه؟

ییر جنسندن بولغان نهرسه گه ایکی قولن صوغوب

بوتون یوزینه صیپاو.

(*) ییر جنسندن بولغان نهرسلر: طوفاق، طوزان، قوم، بالچق وتاش شیکلی نهرسلردر.

دورتنچىسى نەرسە؟

ينە شول اورنغە ايكى قولن صوغوب، هر بر قولينڭ بارماق باشلارندن ترسەگينە قدر بولغان ييرن هيچ بر قالدرمىچە صيپاۋ.

تيمىنى نيلر بوزار؟

طهارتنى بوزا طورغان نەرسەلرنڭ بارسى دە تيمىنى بوزار. دخى صوبلەن طهارت آلا آلماسلىق بولغان عذرلنڭ بتوۋى تيمىنى بوزار.

صاحب عذر

نيندى كشيگە صاحب عذر دىوب ئەيتلە؟

بر نماز وقتى اوتكانچە بورنى قاناسە يايسە جراحندن آرن ياكە قان آغوب طورسە يايسە طهارتنى بوزا طورغان باشقە برەر نەرسە بولوب طورسە، شول كشيگە صاحب عذر دىب ئەيتلە. ايكنچى نمازلردە شوشى عذرى آزغنه كيلسە دە بو كشى همانده صاحب عذر بولور.

عذرلى كشى طهارتنى نيچك آلور؟

هو نماز وقتنده طهارت آلور؛ طهارتنى بوزا طورغان باشقە نەرسە بولماسە، عذرى كيلوب طورسە دە شول وقت اچنده طهارتى بوزلماس.

عذرلى كشى چيتككە مساح قيلورمى؟

تنبیه: معلم افندی الك اوزى، شاکردلرگه تيم صوغوب كورسە تور؛ صوگرو شاکردنى قوشار. كيلمه گان ييرن توزه نوب، شاکردکه ياردم ايتوب طورور.

طهارت آلوب چيٽك كيگانچه عنذرى كيلمهسه، مسح
درست بولور.

عنذرى بولودن نى وقت چغار؟
تمام بر نماز وقتنده عنذرى كيلمهسه، عنذرى بولودن چغار.
وقت اچنده بر طهارت بلهن تورلى نماز اووقو درستى؟
شول وقت اچنده بر طهارت بلهن هر تورلى نماز
اووقو درست بولور.

نجس نهرسهلر و آندن پاكلانو

آدم، آط، صيبر شيكلبلرنك تيزه گى، آدمك بولى، قان، حمر شيكللى
نهرسهلر آور نجس بولا. فارچغا، قوزغون شيكللى ايتى حرام بولغان قوشلرنك
تيزه گى، صيبر شيكللى ايتى حلال بولغان حيوانلرنك بولى ييكل نجس بولا.
كوگرچن شيكللى ايتى حلال بولغان قوشلرنك تيزه گى پاكدر. تاوق،
اوردهك، قاز شيكللى حيوانلرنك ايتى حلال بولسه ده تيزه كلرى آور نجسدر.
تنگه، كيبيگه يايسه نماز اووقى طورغان اورنغه، آور نجسنك قاتيسى
بر درهم زورلغى، صيغى اوچ كيكنگى قدر تيسه، ييكل نجس كيمنىك دورتن
برينك آزاراغينه تيسه، نماز اووقورغه درست بولور.

آز صوغه بيك آزغنه نجاست توشسه ده، صو پچرانور. زور كولگه،
ياكه آغا طورغان صوغه نجس توشسه، زيان بولماس.

كوزگه كورنگان نجاست بولسه، نجاستنى، تيگان نهرسهلر يوبوب
بترو بلهن، كوزگه كورنمه گان نجاست بولسه، نجاست تيگان نهرسهلر اوچ
قات صغوب يوبو بلهن، شول نهرسهلر پاك بولور. كييز، پالام شيكللى صغا
آلماسلق نهرسهلر بولسه، هر يوغان صاين كيبيدروب، اوچ قات يوبو بلهن،
يايهه آغم صوغه صالوب اوستندن صو آغزو بلهن پاك بولور؛ كوزگى،
پچاق شيكللى بالتر اووقلى نهرسهلر سورتو بلهن پاكلنور؛ چيٽك شيكللى

نهرسه لرگه فاتی نجس تېسه، طوفرافغه اشقو بلهن، صیبیق نجس تېسه یووو
بلهن پاکله نور.

طهارت آلورغه یارارلق صولر

یاکغر صووی، قویو صووی، همده کول، یلغه و دیکگنز صولری بلهن
طهارت آلو درست بولور. سرکه و گول صووی، آغاچدن و ییمشدن چغار لغان
صولر بلهن طهارت آلو درست بولماس. لکن بو صولر نجاست پاکله
اوچون یارار. صوغه فاتشقان نهرسه ناک. توسی، ته می صوده بیک نق بلونسه،
اول صو طهارتکه یاراماس.

مأ مستعمل: طهارت، یا که غسل قیلغاندن صو ک تهنندن آیرلغان
صودر. کپیگه، تهنکه چه چره سه، زیان یوق. لکن اول صو بلهن طهارت
آلو درست تو گلدر؛ اچهر گه ده مکر وهدر. مأ مستعمل آرو صوغه فانشسه،
آرو صو کوبره ک بولسه، زیان ایتمه س.

آط، صییر شیکلی ایتی حلال بولغان حیوانلر اچکاندن فالغان صو پاکدر؛
طهارت آلورغه درست بولور. تاوق، مهچی، اورده ک، قاز شیکلی حیوانلردن
فالغان صو بلهن طهارت آلو مکر وهدر. ات، بوری شیکلی ایتی حرام بولغان
حیوانلردن فالغان صو نجسدر.

حاجت اوتهو: قبلهغه یاننغی بلهن اوطروب، عورتی کشیگه کورنمه سلک
اورنده، حاجتن اوتهر. اوله کسه و باشقه پچراق نهرسه لر تاشلانغان اورنغه
حاجت اوتهرگه اوطرماس؛ حاجت اوته گانده عورتینه قاراماس، سویله شمه س،
اوزاق اوطرماس؛ اش بتکاج، تاش، بالچق، چوپره ک شیکلی نهرسه بلهن
قورطوب، صوگره صو بلهن یووو آرتقدر.

استبرا قیلغان وقتبه کشی بولماغان اورنده غنه قیلورغه نییش. ککشی
بولغان ییرده استبرا قیلو زور ادبسنلکدر.

تنبیه: یەش بالارغە آڭلاوغە برقدر اوڭای بولسون اوچون، کتابلر
سؤاللی رهوشده ترتیب ایتلیدی؛ معلم افندی نی طریقە اوفوتسهده، کتابنڭ
سؤاللی بولووی بوڭا مانع بولماپاچقدر .
اوشبو ایکنچی قسمده، بوندن سوڭغی اوچنچی، دورتنچی هم بیشنچی
قسملرده، سؤالسز، همدە واق حرف بلەن یازغان مسئلهلر، بالارغە درس
وقتندە بلدروب کیتەر اوچونگنە یازلیدی؛ بناءً علیه مذکور مسئلهلرنی
بالارغە حفظ ایتدرلمەنس؛ هم شول مسئلهلرنی امتحان وقتارندهده، بالارغە
حفظ وتکرار ایتدرو تیش توڭلدر. شول رهوشلی اوقتقاندە، مهم بولغان
مسئلهلرنی تکرار قیلو، بالالر اوچون بیک اوڭای بولاچقدر. اوشبو رهوشده
اوقتونڭ بالالر اوچون فائیدەلی بولووی، بیش آلتی یل تجربەدن سوڭ،
میگا بیک آچی معلوم بولدی؛ بناءً علیه محترم قردەشلریم معلم افندیلرگە
مذکور رهوشده اوقتونی توصیه ایتەم .

ع. ح. ابراهیمی .

فازان. ۱۹۱۴ نچی یل. دیکابر ۸.